

ES RŪPNIECĪBAS POLITIKAS VISPĀRĪGIE PRINCIPI

ES rūpniecības politikas mērķis ir uzlabot Eiropas rūpniecības konkurētspēju, lai tā varētu saglabāt savu būtisko lomu ilgtspējīgas izaugsmes un nodarbinātības veicināšanā Eiropā. Lai ES rūpniecībai nodrošinātu labākus pamatnosacījumus, ir pieņemtas dažādas stratēģijas, un visjaunākā no tām ir aprakstīta 2014. gada janvāra paziņojumā “Eiropas rūpniecības atdzimšana”.

JURIDISKAIS PAMATS

LESD 173. pants.

MĒRĶI

Rūpniecības politika būtībā ir horizontāla, un tās mērķis ir nodrošināt rūpniecības konkurētspējai labvēlīgus pamatapstākļus. Tā ir arī veiksmīgi integrēta virknē citu ES politikas virzienu, piemēram, tirdzniecības, iekšējā tirgus, pētniecības un inovāciju, nodarbinātības, vides aizsardzības un sabiedrības veselības politikā. ES rūpniecības politikas īpašie mērķi ir: 1) “paātrināt rūpniecības pielāgošanos strukturāliem pārveidojumiem”; 2) “veicināt tādas vides veidošanu, kas ir labvēlīga iniciatīvai un uzņēmumu, jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu, attīstībai visā Savienībā”; 3) “veicināt tādas vides veidošanu, kas ir labvēlīga uzņēmumu sadarbībai”; un 4) “veicināt inovāciju, pētniecības un tehnoloģijas attīstības politikas radītā rūpniecības potenciāla labāku izmantojumu” (LESD 173. pants).

SASNIEGUMI

A. Ievads

ES rūpniecības politikas instrumentu, kas ir arī uzņēmumu politikas instrumenti, mērķis ir izveidot vispārējus apstākļus, kuros uzņēmēji un uzņēmumi varētu uzņemties iniciatīvu, īstenot savas idejas un izmantot iespējas. Tomēr rūpniecības politikā jāņem vērā arī atsevišķo nozaru specifiskās vajadzības un īpatnības. Ikgadējos Eiropas konkurētspējas ziņojumos tiek analizētas gan ES ekonomikas stiprās un vājās puses kopumā, gan konkrēti attiecībā uz Eiropas rūpniecību, un to ietekmē var tikt ierosinātas starpnozaru un nozaru politikas iniciatīvas.

B. Ceļā uz integrētu rūpniecības politiku

Lai gan pagājušā gadsimta 80. un 90. gados ES iestādes galvenokārt koncentrējās uz vienotā tirgus radīšanu, Ekonomikas un monetārās savienības izveidošanās un ES paplašināšanās ir novirzījusi uzmanību uz rūpniecības politiku. Komisija 2005. gada

jūlijā paziņojumā “Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: Politikas pamats ES apstrādes rūpniecības stiprināšanai – ceļā uz integrētāku pieeju rūpniecības politikai” ([COM\(2005\)0474](#)) pirmo reizi izklāstīja integrētu pieeju rūpniecības politikai, pamatojoties uz konkrētu darba programmu, kurā iekļautas starpnozaru un nozaru iniciatīvas.

Komisija 2008. gada paziņojumā par ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu ([COM\(2008\)0397](#)) cenšas izveidot integrētu pasākumu kopumu, lai veicinātu ilgtspējīgāku patēriņu un ražošanu, vienlaikus uzlabojot Eiropas ekonomikas konkurētspēju. Lai panāktu šādu pozitīvu mijiedarbību, rīcības plānā ierosināja izmantot dažādus politikas instrumentus. Piemēram, patērētāju pieprasījums bija jāvirza uz ilgtspējīgāku patēriņu, izmantojot vienkāršotu marķēšanas sistēmu.

Reaģējot uz problēmām un lai ES ekonomikai nodrošinātu ar enerģiju nesaistīto izejvielu ilgtspējīgu piegādi, Komisija ierosināja “Izejvielu iniciatīvu” ([COM\(2008\)0699](#)), kuras mērķis ir nodrošināt līdzvērtīgus konkurences nosacījumus piekļuvē resursiem trešās valstīs, labākus pamatnosacījumus izejvielu ieguvei ES teritorijā un primāro izejvielu patēriņa samazināšanu ar resursu efektīvākas izmantošanas un otrreizējās pārstrādes starpniecību. Turpmākā Komisijas paziņojumā ([COM\(2011\)0021](#)) tika ierosināts pastiprināt šīs iniciatīvas īstenošanu.

Paziņojumā “Gatavojoties nākotnei: kopējas stratēģijas izstrādāšana svarīgām pamattehnoloģijām ES” ([COM\(2009\)0512](#)) Komisija norādīja, ka ES stiprinātu būtiskāko pamattehnoloģiju (BPT) ieviešanu pašreizējā politikas sistēmā, un ierosināja arī izveidot augsta līmeņa ekspertu grupu (ALEG), kas būtu atbildīga par kopējas ilgtermiņa stratēģijas izstrādi. Galīgajā ziņojumā augsta līmeņa grupa ierosināja 11 politiskus ieteikumus BPT attīstīšanai un ieviešanai.

C. Stratēģija “Eiropa 2020” un “Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā”

Lisabonas stratēģiju 2010. gada martā aizstāja ar stratēģiju “Eiropa 2020” (“Eiropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei”) ([COM\(2010\)2020](#)). Ar jauno stratēģiju tika izveidotas septiņas pamatiniciatīvas, no kurām uz ES rūpniecības konkurētspējas uzlabošanu īpaši attiecas četras – “Inovācijas savienība” ([COM\(2010\)0546](#)), “Eiropas digitalizācijas programma” ([COM\(2010\)0245](#)), “Rūpniecības politika globalizācijas laikmetā” ([COM\(2010\)0614](#)) un “Jaunas prasmes jaunām darba vietām” ([COM\(2008\)0868](#)). Pamatiniatīva “Rūpniecības politika globalizācijas laikmetam” pievēršas 10 pasākumiem Eiropas rūpniecības konkurētspējas atbalstam, tādējādi vairāk uzsverot tādus faktoros kā MVU izaugsme un izejvielu piegāde un pārvaldība.

Jaunākajā Komisijas paziņojumā “Rūpniecības politika – konkurētspējas uzlabošana” ([COM\(2011\)0642](#)), kas pieņemts 2011. gada 14. oktobrī, tika prasīts veikt dziļas strukturālas reformas, kā arī īstenot visās dalībvalstīs saskaņotu un koordinētu politiku, lai uzlabotu ES ekonomikas un rūpniecības konkurētspēju un ilgtermiņā atbalstītu ilgtspējīgu izaugsmi. Komisija norādīja vairākas nozīmīgas jomas, kurās ir nepieciešama aktīvāka rīcība: strukturālas pārmaiņas ekonomikā; rūpniecības nozaru novatoriskums; ilgtspēja un resursu lietderīga izmantošana; uzņēmējdarbības vide; vienotais tirgus; un MVU.

Komisija 2012. gada 10. oktobrī nāca klajā ar paziņojumu ([COM\(2012\)0582](#)) “Spēcīgāka Eiropas rūpniecība izaugsmei un ekonomikas atveseļošanai – Atjaunināts paziņojums par rūpniecības politiku” ar mērķi atbalstīt ieguldījumus inovācijās, liekot uzsvāru uz sešām prioritātes jomām ar lielu potenciālu (ražošanas tehnoloģiju izaugsme tīrai ražošanai; galvenās pamattehnoloģijas; biotehnoloģiju produkti; ilgtspējīga rūpniecības un būvniecības politika un izejvielas; ekoloģiski tīri transportlīdzekļi un kuģi un viedie tīkli). Paziņojumā arī ir uzsvērtā vajadzība pēc labākiem tirgus apstākļiem, finanšu, kapitāla, cilvēkkapitāla un prasmju pieejamības kā līdzekļiem, lai veicinātu rūpniecības konkurētspēju.

Komisija 2014. gada janvārī nāca klajā ar paziņojumu “Eiropas rūpniecības atdzimšana” ([COM\(2014\)0014](#)). Šajā paziņojumā uzsvārs ir likts uz to, lai novērstu rūpniecības lejupslīdi un īstenotu mērķi līdz 2020. gadam panākt, ka 20 % no IKP veido rūpnieciskā darbība. Komisija norāda – lai piesaistītu jaunus ieguldījumus un izveidotu labāku uzņēmējdarbības vidi, ES ir nepieciešama saskaņotāka politika iekšējā tirgus jomā, tostarp attiecībā uz Eiropas infrastruktūru, piemēram, enerģiju, transportu un informācijas tīkliem, kā arī precēm un pakalpojumiem. Ir arī minēts, ka ir būtiski uzlabot sadarbību publiskās pārvaldes, tirdzniecības, pētniecības un izejvielu jomā.

Šī politika 2016. gadā tika papildināta ar paziņojumu “Eiropas rūpniecības digitalizācija. Digitālā vienotā tirgus priekšrocību izmantošana pilnā apmērā” ([COM\(2016\)0180](#)), kurā uzsvārs likts uz digitālo pārveidi un pievērsta uzmanība saistītajām jomām, piemēram, IKT standartizācijai, lielajiem datiem un prasmēm. Turklāt 2016. gadā tika uzsākta jaunuzņēmumu un augošu uzņēmumu atbalsta iniciatīva ([COM\(2016\)0733](#)) ar mērķi dot daudziem novatoriskiem Eiropas uzņēmējiem visdažādākās iespējas veidot pasaulē vadošus uzņēmumus.

D. ES atbalsta programmas

Daudzi un dažādi politikas virzieni, programmas un iniciatīvas, kas aptver dažādas jomas, pašlaik sniedz ieguldījumu ES rūpniecības politikā. Iniciatīvu piemēri ar budžeta līdzekļiem ietver (svarīguma secībā): kohēzijas politiku, pamatprogrammu “Apvārsnis 2020”, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu un Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programmu (COSME), kuru kopējais budžets ir nedaudz mazāks par EUR 200 miljardiem. Turklāt Investīciju plāna Eiropai un Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF) mērķis ir mobilizēt vismaz EUR 500 miljardus privātās un publiskās investīcijās līdz 2020. gadam. Divas regulāras prioritātes šajās programmās un iniciatīvās ir MVU un inovācijas.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Ar Māstrihtas līgumu tika veiktas izmaiņas EK līgumā – pirmoreiz iekļauti rūpniecības politikas jautājumi, kas bija Parlamenta iniciatīvu sasniegums un kas palīdzēja veicināt tērauda ražošanas nozares reorganizāciju, kā rezultātā radās nepieciešamība pēc dinamiskākas rūpniecības politikas. Kopš tā laika Parlaments ir pieņēmis daudzas rezolūcijas, ar kurām tiek turpmāk stiprināta ES rūpniecības politika. Dažas no jaunākajām rezolūcijām ir uzskaitītas šeit:

- 2010. gada 16. jūnija rezolūcija par stratēģiju “Eiropa 2020”^[1], kurā tika pausts stingrs atbalsts rūpniecības politikai un ierosināts radīt tādu vidi, kas ļauj saglabāt un attīstīt spēcīgu, konkurētspējīgu un daudzveidīgu rūpniecisko bāzi Eiropā. Tajā turklāt uzsvērts, ka stratēģijai “Eiropa 2020” būtu jāparāda izmaksas un ieguvumi, ko rada pāreja uz ilgtspējīgu un energoefektīvu ekonomiku;
- 2011. gada 9. marta rezolūcija par rūpniecības politiku globalizācijas laikmetā^[2], kurā uzsvērts, cik svarīgs ir vispusīgāks redzējums par Eiropas rūpniecību līdz 2020. gadam, jo ilgtermiņa regulatīvās vides prognozējamība un stabilitāte uzskatāma par būtisku faktoru, lai piesaistītu ieguldījumus. Parlaments jo īpaši mudināja Komisiju vairāk uzmanības pievērst rūpniecības atjaunošanai, konkurētspējai un ilgtspējībai un izstrādāt vērienīgu, ekoloģiski efektīvu un videi draudzīgu ES rūpniecības stratēģiju;
- 2011. gada 26. oktobra rezolūcija par jaunu prasmju un darbvieta programmu^[3], kurā uzsvērts, cik svarīgi ir attīstīt ciešāku sadarbību starp pētniecības institūtiem un rūpniecības nozari un mudināt un atbalstīt rūpniecības uzņēmumus darboties pētniecības un izstrādes jomā. Parlaments prasīja palielināt ieguldījumus izglītībā, pētniecībā un inovācijā, atbalstīt izcilības centrus un jauniešu mobilitāti un veicināt tādu apstākļu izveidi, kuri stimulētu inovatīvu uzņēmumu izaugsmi;
- 2012. gada 19. janvāra rezolūcija par Eiropas Savienības kosmosa stratēģiju pilsoņu interesēs^[4], kurā ir uzsvērtas pētniecības un inovāciju stratēģijas nozīme kosmosa politikā, kas nodrošinātu tehnoloģisko progresu, rūpniecības attīstību un Savienības konkurētspēju, kā arī radītu darbvieta ES;
- 2014. gada 15. janvāra rezolūcija^[5] par Eiropas rūpniecības stiprināšanu konkurētspējas un ilgtspējības veicināšanai, kurā tika izvērtēta rūpniecības pašreizējā situācija Eiropā un ierosināti dažādi pasākumi, lai risinātu šā brīža problēmas. Šajā rezolūcijā tika pausts atbalsts arī stratēģijai “Rūpniecības uzplaukums ilgtspējīgai Eiropai” (*RISE*), lai veicinātu inovācijas virzībā uz jaunu rūpniecības revolūciju;
- 2014. gada 4. februāra rezolūcija^[6] par rīcības plānu konkurētspējīgai un ilgtspējīgai Eiropas tērauda ražošanas nozarei, kurā tika uzsvērtas tērauda ražošanas nozares būtiskā nozīme rūpniecības vērtību ķēdēs, piemēram, automobiļu ražošanas un celtniecības nozarē un mašīnbūves un elektrotehnikas ražošanas jomā. Tajā arī tika prasīts saglabāt Eiropas tērauda ražošanas konkurētspēju, nodrošinot ekonomikas izaugsmi un darbvieta izveidi Eiropā.
- 2016. gada 9. jūnija rezolūcija^[7], kuras mērķis ir Eiropas dzelzceļa apgādes nozares konkurētspējas un vadošās pozīciju pasaulē saglabāšana.

Frédéric Gouardères
05/2019

[1]OV C 236 E, 12.8.2011., 57. lpp.

[2]OV C 199 E, 7.7.2012., 131. lpp.

[3]OV C 131 E, 8.5.2013., 87. lpp.

[4]OV C 227E, 6.8.2013., 16. lpp.

[5]OV L 482, 23.12.2016., 89. lpp.

[6]OV C 93, 24.3.2017., 59. lpp.

[7]Pieņemtie teksti, [P8_TA\(2016\)0280](#).

